УДК 634.717
Шубенко Л.А., канд. с.-г. наук
Шох С.С., канд. с.-г. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

Особливості пагоноутворювальної здатності сортів ожини

Досліджено сортові особливості утворення пагонів заміщення у ожини. Встановлено рівень загущення кущів ожини, залежно від кількості новоутворених пагонів, що впливає на продуктивність та вегетативне розмноження.

Ключові слова: ожина, сорт, пагоноутворювальна здатність, пагони заміщення

Ягідництво в Україні зарекомендувало себе як високорентабельний вид агробізнесу з високим потенціалом для розвитку. Це обумовлено як збільшенням внутрішнього попиту на ягоди та продукти їх переробки, так і ростом продажів українських ягід на міжнародному ринку.

Найбільш зайняті в Україні ягідні ніші на сьогодні – це суниця, малина і смородина. Початківцю ягіднику доцільно звернути увагу на менш заповнені ніші, до яких відноситься вирощування ожини.

Ожина добре росте й дає високий врожай у більшості районів України і починає плодоносити вже на другий рік після посадки. Адаптивний потенціал ожини досить високий, оскільки дикорослі форми цієї культури поширені майже по всій території нашої країни. Ожина відрізняється високою екологічною пластичністю, активною здатністю до вегетативного розмноження, високою та стабільною врожайністю, посухостійкістю та стійкістю до хвороб і шкідників.

До недоліків відносяться необхідність застосування шпалери для сланких і сильнорослих форм, слабка зимостійкість і шипуватість пагонів у деяких сортів [1, 2].

Від архітектоніки куща залежить і спосіб розмноження (у напів- та прямоpослих сортів утворюються кореневі паростки, у сланких – укорінюються верхівкові бруньки (пульбування). У виробничих умовах найефективнішими способами є розмноження здерев'янілими та зеленими живцями [2,3]. Більшість сортів ожини формують два типи пагонів – заміщення та кореневі паростки. За рахунок щорічного їх утворення продовжується вегетативне життя рослини. Висока пагоноутворювальна здатність при умові збереження високої врожайності є позитивною характеристикою сорту. Такі сорти швидко формують кущ чи плодову стіну, раніше вступають у плодоношення та забезпечують матеріал для розмноження.

Кількість пагонів та сила їх росту, головним чином залежать від біологічних особливостей сорту [4]. У той же час утворення надмірної кількості кореневих паростків зумовлює загущення насаджень ожини, що призводить до затінення рослин одна одною та їх витягуванню. Як наслідок цього утворюються слабкі, тонкі пагони, які в подальшому стають малопродуктивними. У загущених насадженнях при слабкому провітрюванні створюються сприятливі умови для

розвитку збудників хвороб та шкідників. Видалення зайвих пагонів вручну вимагає додаткової затрати часу та енергії, що в кінцевому результаті відображається на собівартості вирощених ягід. Тому, утворення помірної кількості кореневих паростків, поряд із іншими господарсько-цінними ознаками, є бажаною ознакою для сорту [3,4].

Вивчення пагоноутворювальної здатності ожини проходило протягом 2021-2023 рр. на дослідному полі НВЦ БНАУ відповідно до наукової тематики кафедри генетики, селекції і насінництва сільськогосподарських культур «Вивчення адаптивних властивостей ягідних культур з метою створення генетичних колекцій», номер державної реєстрації 0122U200129. Об'єктами досліджень були 9 інтродукованих сортів ожини: Арапахо, Блек сатін, Рубен, Смутстем, Торнфрі, Тріпл краун, Коламбія, Натчез, Прайм Арк Фрідом. Схема розміщення рослин 3,0 х 1,5 м.

У розрізі досліджуваних сортів спостерігається різна пагоноутворювальна здатність, а також відмічено тенденцію до збільшення числа пагонів у другий рік після садіння. За літературними даними оптимальним числом пагонів заміщення є 5 – 7 на кущ [1]. Оптимальні параметри куща вже у перший рік після садіння забезпечили сорти Тріпл краун, Смутстем, Торнфрі, Натчез. Решта сортів сформували слабші кущі.

На другий рік після садіння всі досліджувані сорти мали більшу кількість пагонів заміщення, у порівнянні з попереднім. Так, мінімальним числом пагонів характеризуються сорти Блек сатін (2,5 шт.) та Арапахо (2,9 шт). Найбільше пагонів заміщення зафіксовано у сортів Смутстем (7,6 шт), Прайм Арк Фрідом (7,2), Тріпл краун (5,5 шт). Також високою пагоноутворювальною здатністю характеризуються сорт ремонтантного типу Рубен (8,3 шт). Необхідно зазначити, що висока кількість утворених пагонів заміщення дещо загущує насадження, знижуючи при цьому рівень освітлення плодоносних пагонів.

Отже, більшість досліджуваних сортів мають середню пагоноутворювальну здатність, що забезпечує оптимальні умови для росту, розвитку та плодоношення рослин.

Список літератури

1. Вдовенко С.А., Телепенько Ю.Ю., Сіленко В.О. Репродуктивна здатність сортів ожини (Rubus l.) в умовах західного Лісостепу України. Овочівництво та грибництво. 2018, №11, С.97-105.

2. Karpuk L., Shubenko L., Shoh S. Regenerative capacity of blackberry cuttings // Trends and prospects development of science and practice in modern environment. Abstracts of X International Scientific and Practical Conference. Geneva, Switzerland 2021. Pp. 18-19.

3. Шубенко Л.А., Сич З.Д. Продуктивність сортів ожини // Основні, малопоширені і нетрадиційні види рослин – від вивчення до освоєння (сільськогосподарські і біологічні науки): Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (у рамках VIII наукового форуму «Науковий тиждень у

Крутах – 2023», 2 березня 2023 р., с. Крути, Чернігівська обл.) / ДС «Маяк» ІОБ НААН: у 2 т. Обухів: Друкарня ФОП Гуляєва В.М., 2023. Т. 2. С. 317-320.

4. Шубенко Л.А. Елементи технології вирощування ожини // Всеукраїнська науково-практична конференція «Генетика і селекція в сучасному агрокомплексі». м. Умань, 26 червня, 2019 р. С. 148-150.